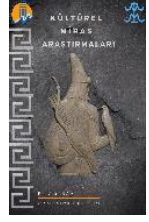

Kültürel Miras Araştırmaları
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulmira>
<https://www.kulmira.com/>
e-ISSN 2687-6094

Kilikia Bölgesindeki Dokuma ve Giyimin Tarihsel Süreci ile Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Dokuma ve Giyimin İlişkisi

Başak Çelik ^{*1}, Sevim İşbilir ², Bekir Arslan ³

^{1*} Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Sanat Tarihi Öğretmeni, Mersin, Türkiye; (basakcelikk14@gmail.com)

² Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Mersin, Türkiye; (sevimisbilirr@gmail.com)

³ Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin, Türkiye; (bekirarslan87@gmail.com)

Kaynak Göster: Çelik, B., İşbilir, S., Arslan, B. (2025). Kilikia Bölgesindeki Dokuma ve Giyimin Tarihsel Süreci ile Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Dokuma ve Giyimin İlişkisi. *Kültürel Miras Araştırmaları*, 6 (1), 1-14.

DOI:10.59127/kulmira.1499603

Anahtar Kelimeler

Kilikya
Mersin
Olgunlaşma Enstitüsü
Dokuma
Giyim

Araştırma Makalesi

Geliş: 11.06.2024
Revize: 28.06.2024
Kabul: 07.07.2024
Yayınlanma: 01.06.2025

Öz

Dokuma ve giyim, tarihin bilinen en eski devirlerinden beri insanlığın örtünmek ve iklimden korunmak amacıyla kullandığı ve zamanla sanata dönüştürdüğü bir kültürdür. Özellikle Anadolu'da dokuma, nesilden nesile aktarılan; farklı kültürlerin el sanatları ile harmanlandığı; çeşitli renk, teknik ve motifler ile zenginleştirildiği bir bölgedir. Anadolu'nun güneyinde, Antik Çağ'da Kilikia olarak anılan coğrafyada da dokuma ve giyim kültürü halkın yaşam biçimi ve iklim koşullarıyla oldukça ilgiliydi. Kilikia'da, dokuma ve giyim, özellikle dağlık kısımda bulunan ve insanların geçim kaynaklarından biri olan hayvanlardan elde edilmekteydi. "Cillicium" denilen keçi kılından halı ve çadıra kullanılan kaba dokumalar; keten ve koyun kılından ise giysi için kullanılan dokumalar üretiliyordu. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü de, Kilikia bölgesinde dokuma ve giyimin tarihsel sürecine ilişkin çalışmalar yapmış, Kilikia'nın dokuma ve giyim kültürünü canlandırmak amacıyla kıyafet tasarlamıştır. Çalışmamız Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde tasarlanıp dikilmiş dördü erkek, on biri kadın olmak üzere on beş kıyafet ve iki dokuma ile sınırlandırılmıştır. Bu tasarımlarda Kilikia bölgesinin günümüzde de gözlemlenebilen mimari kalıntılarının, bitki örtüsünün ve mitolojik motiflerinin stilize edilerek çalışıldığı gözlemlenmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada öncelikle literatür taraması yapılmış; atölye çalışmaları gözlemlenmiş ve ustalarla görüşme yapılmış; son olarak ürünlere katalog çalışması yapılmıştır.

Title 12 font size cambria left aligned and bold

Keywords

Kilikia
Mersin
Olgunlaşma Enstitüsü
Weaving
Clothes

Research Article

Received: 11.06.2024
Revised: 28.06.2024
Accepted: 07.07.2024
Published: 01.06.2025

Abstract

Textile and clothing, dating back to ancient times, have been a cultural practice of humanity for the purpose of covering oneself and protection from the climate, evolving into an art form over time. Especially in Anatolia, weaving is a region where it has been passed down from generation to generation, blended with the handicrafts of different cultures, and enriched with various colors, techniques and motifs. In the southern part of Anatolia in a region known as Cilicia in ancient times, the culture of weaving and clothing was closely related to the lifestyle of the people and the climatic conditions. In Cilicia, weaving and clothing were mainly produced from the animals, which were one of the livelihoods, especially in the mountainous areas. Coarse weaving made from goat hair called "Cillicium" were used for carpets and tents, while weaving made from flax and sheep's hair were used for clothing. The Mersin Olgunlaşma Institute has also conducted studies on the historical process of weaving and clothing in the Cilicia region, and designed clothing to revive the weaving and clothing culture of Cilicia. Our study was limited to fifteen garments, four for men and eleven for women and two weavings, designed and sewn at the Mersin Olgunlaşma Institute. It has been observed that in these

designs, the architectural remains, vegetation and mythological motifs of the Cilicia region, which can still be observed today were stylized. In this study, which used a qualitative research method, firstly, a literature review was conducted; workshop studies were observed and interviews were conducted with the masters; finally, cataloging of the products was carried out.

1. Giriş

Dokuma, insanlık tarihinin en köklü ve dönüştürücü zanaatlarından biridir. İlkçağlardan bu yana insanlar, kendilerini doğanın zorlu koşullarından korumak ve estetik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli dokuma teknikleri geliştirmişlerdir. Arkeolojik bulgular, en eski dokuma örneklerinin M.Ö. 7000'lere kadar uzandığını göstermektedir. Örneğin, Çatalhöyük'te bulunan dokuma parçaları ve Mısır'daki mezarlarda keşfedilen keten kumaşlar, ilk insanların bu alandaki becerilerini ve yaratıcılıklarını ortaya koymaktadır [3].

Şekil 1. Çatalhöyük'te 2013 yılında bulunan keten kumaş parçaları [32].

Dokumanın tarihsel süreci, teknolojik yenilikler ve kültürel etkileşimlerle zenginleşmiştir. Mezopotamya'da bulunan kil tabletlerdeki kayıtlar, bu bölgede gelişmiş bir dokuma endüstrisinin varlığını belgelemektedir [6]. Aynı zamanda, Çin'deki İpek Yolu'nun başlangıcı olarak kabul edilen M.Ö. 3000 yıllarına ait dokuma eserler, bu zanaatın nasıl geniş bir coğrafi alana yayıldığını anlatırken ticaretin dokuma tekniklerinin yayılmasındaki rolünü de vurgulamaktadır [13]. Anadolu'nun tarihine baktığımızda, Konya- Çatalhöyük dışında Burdur-Hacılar, Tokat- Horoztepe ve Diyarbakır-Çayönü gibi Anadolu'nun farklı bölgelerinde de dokuma izlerine rastlamak mümkündür [28]. Bu bölgelerde bulunan taş, kil ve kemikten yapılmış ve iplik elde etmek için kullanıldığı bilinen ağırşaklar ve dokuma tezgâh ağırlıkları Anadolu'da dokumacılık yapıldığının kanıtlarıdır [15].

Şekil 2: Mersin Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ağırşak örnekleri (Arslan, 2023)

Öte yandan Hitit devrinde "Que (Kue)", Antik Çağ'da da Kilikya olarak isimlendirilen, Mersin- Yumuktepe ve Tarsus- Gözlükule'de yapılan kazılar sonucunda bulunan dokuma araç gereçleri (dokuma ağırlıkları, iğneler, vs) bu bölgede de eski çağlardan beri dokumacılığın olduğunu kanıtlamaktadır. Mersin Arkeoloji Müzesi'nde yer alan öküz boynuzundan yapılmış, yaklaşık 300 yıllık olduğu tahmin edilen bir mekik de bu bölgede dokumacılığın çok eski tarihlere kadar dayandığını ispatlamaktadır. Usluca vd. [26].

Anadolu'da dokumacılık kültürünün, geçmişten günümüze önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Anadolu'daki ilk topluluklar dağ, su, hayvan ve doğa olaylarından ilham alarak dal örgülü veya çift duvarlarla oluşturdukları mekanlarda hasır dokumalar üretmişlerdir [29]. Anadolu'nun farklı yörelerinde bulunan pamuk, yün, keten, ipek, keçi kılı gibi hammaddeler de yüzyıllardır bu bölgede yaşayan halk tarafından dokumacılıkta kullanılmıştır.

Farklı teknik ve türlerde ortaya çıkan dokumacılık günümüzde de bazı yörelerde halı, kilim gibi kirkitli dokuma; büyük bir çoğunluğu ise kıyafet, örtü, ev süsleme eşyaları gibi amaçlarla üretilen mekikli dokuma biçiminde üretilmektedir Akpınarlı & Çoban Çalışkan [2]. Öte yandan el dokumaları, çeşitli süslemelerle ayrı bir estetik sunmuştur. Yöreden yöreye değişen motif ve bezemeler süslemelere zenginlik kazandırmış ve toplumsal giyim kültürünün oluşmasını sağlamıştır.

Giyim kültürü de dokumacılık gibi insanlık tarihinin en eski ve temel ihtiyaçlarından biridir. İlk insan toplulukları, doğanın zorluklarıyla başa çıkabilmek için giysilere ihtiyaç duymuştur. Tarih öncesi çağlarda, insanlar hayvan postları ve bitki lifleri gibi doğal malzemelerden kıyafetler yapmışlardır. Bu dönemde giysiler, öncelikle fiziksel korunma amacıyla kullanılmıştır. Arkeolojik bulgular, yaklaşık 100.000 yıl öncesine ait kemik iğnelerin bulunmasıyla, insanların dikim yapabildiğini göstermektedir [12]. Antik Mısır,

Mezopotamya, Yunan ve Roma uygarlıklarında giyim hem işlevsel hem de sembolik anlamlar taşımıştır. Mısırlılar, keten kumaştan yapılan hafif ve beyaz giysiler giyerken, bu giysiler sosyal sınıf farklılıklarını da yansıtmıştır [25]. Yunan ve Roma kültürlerinde ise tunik ve toga gibi kıyafetler yaygındı. Bu kıyafetler, toplumdaki statüyü belirlemede önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Romalı senatörler mor şeritli togalar giyerlerdi, bu onların üst sınıfa ait olduklarını gösterirdi [16].

Orta Çağ'da giyim, Avrupa'da önemli bir statü sembolü haline gelmiştir. Asiller, zengin kumaşlardan yapılmış ve mücevherlerle süslenmiş giysiler giyerken, köylüler daha basit ve kaba kumaşlardan yapılmış giysiler giymiştir [11]. Rönesans dönemi, sanat ve kültürde olduğu gibi giyim kültüründe de büyük değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, giyim daha renkli ve gösterişli hale gelmiş; kadınlar geniş etekler ve korseler, erkekler ise şatafatlı ceketler ve süslü şapkalar tercih etmiştir. Barok dönemi ise, modanın zirve yaptığı bir başka dönem olarak kabul edilir. Bu dönemde, giysilerde aşırı süslemeler, büyük peruklar ve zarif detaylar öne çıkmıştır [7]. Sanayi Devrimi, giyim endüstrisinde büyük değişikliklere neden olmuştur. Makineleşme sayesinde, kumaş üretimi ve dikim süreçleri hızlanmış ve daha ucuz hale gelmiştir. Bu durum modanın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru, hazır giyim sektörü ortaya çıkmış ve insanlar artık özel dikim yerine mağazalardan kıyafet satın almaya başlamıştır [31].

Özetle giyim ve giyim kültürü tarih boyunca sosyal, ekonomik ve kültürel değişimleriyle paralel bir şekilde gelişmiştir. Giyim, sadece fiziksel bir ihtiyaç olmanın ötesinde, toplumların kimliklerini ve değerlerini yansıtan önemli bir sembol olmuştur.

2. Kilikia Bölgesi Tarihi Coğrafyası

Antik çağda Kilikia Bölgesi'nin sınırları doğuda Suriye, güneyde Akdeniz, kuzeyde Kappadokia ve Lykonía, batıda ise İsaúria ve Pamphylia'dır. Fiziki özellikleri bakımından Ovalık ve Dağlık olarak iki bölgeye ayrılan Kilikia'nın ovalık kısmı Soloi/ Pompeiopolis'den başlayıp, doğuda Alexandria Kat İsson'a (İskenderun) kadar olan alanı kapsamaktadır. Dağlık kısım ise Korakesion (Alanya)'dan, Soloi/ Pompeiopolis'e kadar uzanan bölgedir [22].

Her ne kadar Kilikia adının ilk defa ne zaman kullanıldığı ve nereden geldiği bilinmese de Kilikia adına ilk olarak MÖ VIII. yüzyıla ait Asur kaynaklarında rastlanmıştır [17]. Kilikya, tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış, Hititler'den Hurriler'e, Asurlular'dan Persler'e, İskender'den Roma'ya pek çok devletin hakimiyetine girmiştir. Buna ek olarak Antik Dönem içerisinde Hitit, Mısır ve Asur arasında güç savaşlarının yaşandığı bir bölge olmuştur. Bu bölgenin farklı kültürlerle ve topluluklara ev sahipliği yapmış olmasındaki nedenlerin başında ticaret yolları üzerinde ve büyük limanlara sahip olması gelmektedir.

Anadolu coğrafyasına bölgesel olarak bakıldığında, Akdeniz kıyısına sahip Kilikia eşsiz özellikler barındırmaktadır. Topografik açıdan dağlık ve ovalık olarak ikiye ayrılmış olan bölge sosyal ve kültürel bakımdan da farklılıklar göstermektedir. Günümüz

Taşeli platosuna karşılık gelen Dağlık Kilikia bölgesi, dik dağlara ve dar kıyılara sahip bir bölgedir. Bölgenin yüksek kesimlerinde yaylalar ve vadiler bulunmaktadır [4]. Oldukça uzun bir sahil şeridine sahip olan bu coğrafya, kendi içinde batı, orta ve doğu Dağlık Kilikia olarak üç bölüm halinde düşünülebilir [8]. Bu bölgede yaşayan insanların yaşam tarzı da bölgenin arazi yapısına benzer şekilde iletişime kapalı ve daha muhafazakârdır. Dağlık Kilikia bölgesi tarımsal açıdan Ovalık Kilikia kadar zengin değildir fakat gemi yapımında kullanılan sedir ağaçlarıyla kaplı olması bölgeyi değerli kılan özelliklerden biridir.

Şekil 3. Kilikia Bölgesi Haritası [37].

Ovalık Kilikia ise Anadolu'nun büyük ve zengin ovalarına ev sahipliği yapmaktadır. Günümüz Çukurova'sı, kuzeyinde ve kuzeybatısında en büyük noktaları olan Bolkarlar, Aladağlar ve Tahtalı dağlarını da içine alan Toroslar ile ayrılmaktadır. Çukurova batıya doğru Mersin çevresine kadar uzanır. Güney sınırını ise Akdeniz oluşturmaktadır. Ovalık Kilikia'nın verimli ovalardan ve tarım alanlarından oluşmasını sağlayan en önemli etken nehirleridir. Tarsus Çayı (Kydnos), Seyhan (Saros), Ceyhan (Pyramos) ve Deliçay (Pinaros) nehirlerinin bölgenin önemli akarsuları olması iklimin de etkisiyle bölgeye tarımsal zenginlik sağlamış ve bölgeyi değerli kılmıştır [18]. Ovalık Kilikia'da üzüm, bol miktarda yetişen tarım ürünlerinin başında gelmektedir. Öte yandan buğday, arpa ve yulaf gibi tahıl ürünleri de ovalık alanlarda bolca yetişen ürünlerdendir. Ayrıca dönemin ip ve kumaş endüstrisinin hammaddesi olan keten yetiştiriciliği de ön plandadır. Bununla birlikte Ovalık Kilikia, Antikçağ boyunca sıklıkla kullanılan ticaret rotası üzerinde yer almaktaydı. Amanos'taki Suriye Kapıları ve Trakheia'da yer alan Kilikia Kapıları vasıtasıyla Suriye ile Küçük Asya arasındaki bağlantı sağlanmakta ve ticarete açılan bu kapılar sayesinde bölge halkı refah bir şekilde yaşamlarını sürdürmekteydi [25]. Kilikia'da özellikle M.S. geç 4 ile erken 7. yy.lar arasında bölgenin sahilllerinde yeni yerleşimlerin ortaya çıkması, tarımsal üretim yapan çiftliklerin ve kırsal yerleşimlerin anormal ölçüde çoğalması, inşa edilen kiliselerin sayısındaki artış gibi göstergeler ciddi bir ekonomik hareketliliğin yaşandığına işaret etmektedir. [9].

Aleksandria kenti ise, İpek Yolu'nun deniz kolu bağlantısı ve Baharat Yolu'nun Akdeniz'e açıldığı liman kentiydi. Aleksandria'ya ulaştırılan ürünler, bütün Akdeniz limanlarına buradan sevk edilmekteydi. Bu limandan sevk edilen karabiber, tarçın, kimyon, karanfil, misk gibi baharatlar o dönemde en fazla para kazandıran ürünlerdendi. İpek ise Roma Dönemi'nden itibaren bir

statü sembolü haline dönüşen ve çok yüksek ücretler ödenerek temin edilen bir üründü Kilikia'nın ticaret merkezleri Anadolu'ya açılan ticari kapılardı ve bu yüzden Kilikia Bölgesi'nin uzun sahil şeridi boyunca dizili limanları bölgenin ticaret ve ekonomisi için oldukça önemliydi [9]. Özellikle Kilikia'nın Korykos kentinde bulunan M.S. 4. yy'a ait çok sayıda yapı, mezar ve yazıt, bu bölgenin oldukça rağbet gören bir yer olduğuna işaret etmektedir [24]. Bu buluntulardan hareketle o bölgede yapılan ticari faaliyetlere, mesleklere üretilen veya ticareti yapılan tarım ürünlerine, yaşam kültürüne dair pek çok iz bulunmaktadır. Bu izlerden biri de özellikle Tarsus ve Anazarbos'ta yapılan kazılar sonucu elde edilen bilgilerden hareketle, Kilikia'nın dokuma ve giyim kültürüne ait buluntulardır.

2.1. Kilikia Bölgesinde Dokuma ve Giyim

Kilikia, günümüzde olduğu gibi geçmişte de yarı göçebe yaşam tarzına sahip halklar tarafından yerleşim görmüştür. Bu halklar, hayvan yetiştiriciliğiyle geçimlerini sağlamış ve özellikle keçi yetiştiriciliği Kilikia'da önemli bir yer tutmuştur. Kilikia'nın ünlü keçileri, uzun ve ince kıllarıyla dikkat çekerek ve bu keçilerin yünü dokumada kullanılmak üzere özellikle tercih edilirdi. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yetiştirilen keçi ve koyunların yanı sıra, Kilikia, Lykia ve Phrygia gibi bölgelerde yetiştirilen keçiler, gri sakalları ve dalgalanan saçlarıyla tanınırdı. Bu keçilerden elde edilen tiftikler, "Kilikia kumaşı- Cilicium" olarak adlandırılan kaba kumaşların üretiminde kullanılırdı. Tarsus gibi şehirlerden gelen en kaliteli tiftikler ise adını bu şehirlerden alırdı. Yerel halklar, askerler ve seyyahlar, keçi tiftiğinden yapılan mantoları tercih ederdi. Ayrıca, yas tutanlar da bu kumaşı tercih ederdi çünkü koyu rengi nedeniyle yasın ifadesine uygun bulunurdu. Ayrıca, kırılmış keçi kılı, çadırların ve barakaların üstünü kaplamak için de kullanılırdı. Kilikia'da üretilen keçi kılı, rüzgar korunmalığından silahların korunmasına kadar birçok alanda kullanılırdı. Örneğin, çoraplar keçi sakallarından örülürdü [10]. Prokopius'un belirttiğine göre, ok ve gülle atışlarında bir tür kalkan olarak kullanılan ve kalın çula benzeyen başka bir dokuma ürünü de yine Kilikia'da üretiliyordu. Ayrıca, bölgede keten de yetiştirilir ve yelkenlerin yapımında kullanılırdı. Kilikia'nın bu endüstrileri, özellikle Tarsus ve Anazarbos gibi şehirlerde yoğunlaşmıştı Ünal & Girginer [27].

Giyimde en yaygın kullanılan malzemeler arasında keten ve koyun kılının yanında daha çok kadınlar tarafından kullanılan ipek malzeme genellikle doğudan ithal ediliyordu. Pahalı kumaşlar altın iplerle süsleniyor ve işleme şeklinde de kullanılıyordu. Öte yandan, giysilerin rengi özellikle kadınlar üzerinde önemli bir etki yaratıyordu. Bir Roma matronası için en tercih edilen renk beyaz olsa da birçok farklı renk bulunmaktaydı. Deniz yeşili, ametist, açık pembe, palamut rengi, badem rengi, mor, koyu gül rengi ve hatta ışığa vurduğunda parlayan pıhtılaşmış kan rengi gibi tonlar sıkça kullanılıyordu. Bu renkler genellikle bitkisel ve mineral boyalardan elde ediliyordu [20]. Bu bölgenin kumaşı olan Kilikia kumaşı hem yerel halk tarafından kullanılır hem de bu kumaş Roma'ya ihraç edilirdi.

Romalılar, Kilikia'yı "cilicium" olarak adlandırılan keçi kılından yapılmış giysilerin ithal edildiği bir yer olarak biliyorlardı Ünal & Girginer [27].

Kilikia bölgesinde hüküm süren Pers, Yunan ve Roma kültürlerinde giysiler basit biçimliydi. Kare veya dikdörtgen biçimli tek veya iki parça kumaştan oluşmaktaydı. Kumaş, bedene sarılı ve broşlar, iğneler veya dikiş yoluyla omuzlardan birleştirilmekte ve giysiler, bol kesimli ve ayak bileklerine kadar uzun biçimdeydi. Bedene sarılış biçimleri, drapeler ve pililerle kumaşlarda farklılık yaratılırdı. Bu giysiler, genellikle üst üste giyilmekteydi [30].

Şekil 4. Mersin Arkeoloji Müzesi, heykel buluntuları

Başlangıçta yün ve keten kullanılırken, sonraları pamuklu, ipek ve çeşitli iplik karışımlarıyla tunica (tunik), toga, peplos, kiton ve palla gibi kıyafetler üretilmiştir. Roma modası, Antik Yunan tarzına benzer görünse de kumaşların rengi, pilise, büzgü ve işlemelerinde yapılan değişikliklerle Roma'ya özgü bir görünüm kazanmıştır [30].

Kilikia'nın İ.Ö. 64 yılında Roma'ya bağlanmasıyla birlikte, Roma'nın geleneksel kıyafetlerinden biri olan "toga"nın bu bölgede de kullanılmaya başlandığı söylenebilir. Toga, Romalıların uzun süre tercih ettiği temel giysilerden biriydi. Stone, "Eski Romalıların tarafından giyilen toga, en karakteristik biçimde bir Latin giysisidir. Vergilius, Romalıları 'toga giyen soy' olarak adlandırmış ve milliyetçi birliği simgeleyen bir giysi olarak görmüştür Stone vd. [21]. Genel olarak toga, iki dairesel parçadan oluşurdu bu parçalardan biri diğerinden daha küçük ve küçük parça diğerinin üzerine katlanarak iki katlı olarak kullanılırdı [5]. İ.Ö. II. yüzyılda toga, tunica (tunik) üzerine giyilerek yetişkin erkeklerle özgü bir giysi haline gelmiştir [30].

Roma döneminde kullanılan diğer bir geleneksel giysi ise "tunica"dır. Tunica, Yunan peplosundan uyarlanmıştır. Stone vd. [21]. İlk başta halk tabakasına ait olan tunica, zamanla soylular arasında da popüler hale gelmiş ve zamanla hem kadınlar hem erkekler için temel giysilerden biri haline dönüşmüştür. Genellikle kuşaklı olarak giyilen tunicanın uzunluğu erkeklerde baldıra kadar kadınlarda ise yere ya da ayak bileklerine kadar uzanıyordu [21-30].

Yün veya ketenden yapılan bir diğer giysi "peplos", omuzlardan iğnelerle tutturulan ve belden bir kemerle bağlanan uzun bir elbiseydi. "Kiton" ise, tunik tarzında,

yanlardan dikilmiş ve omuzlardan düğmelenmiş bir giysiydi. Roma kadınlarının giysisi olarak bilinen ve Kilikia bölgesinde de tercih edilmiş “palla”, omuzlardan drape edilerek ve tunica üzerine sarılarak giyilirdi [30].

3. Olgunlaşma Enstitüleri ve Mersin Olgunlaşma Enstitüsü

Türkiye'deki kadın mesleki eğitiminin önemli kurumlarından biri olan Olgunlaşma Enstitüleri, ilk kez 1945 yılında kurulmuştur. Bu enstitüler, kadınların mesleki eğitimlerinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmekte ve 2 yıllık eğitim programı sunmaktadır. Olgunlaşma Enstitülerini diğer kurumlardan ayıran en temel özellik, "gelenek aktarımı"dır. Bu özellik, enstitüleri el sanatları eğitimi veren Halk Eğitim Merkezlerinden farklı kılmaktadır. Halk Eğitim Merkezleri el sanatları eğitimi verirken, Olgunlaşma Enstitüleri üretilen ürünlerde geleneksel unsurlara öncelik vermektedir. Bu enstitülerin temel çıkış noktası gelenektir [14].

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Olgunlaşma Enstitülerinin başlıca hedefleri arasında kadınlara meslek kazandırmak, nitelikli kadın istihdamını artırmak ve kadının toplumdaki sosyal statüsünü yükselterek ulusal ekonomiye katkıda bulunmak gibi hedefler yer almaktadır. Kuruluşlarından itibaren, kadınlara meslek edindirme görevinin yanında Türk giyim ve el işçiliği sanatını ve geleneğini gelecek nesillere aktarma hedefi taşımaktadırlar. Bu enstitülerin diğer kurumlardan en temel farkı, geleneği ve kültürel değerleri kadın eliyle aktarmalarıdır. Geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan Olgunlaşma Enstitüsü ustaları, öğretmenleri ve öğrencileri, geleneksel el işçiliğini araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla, gelenekseli modernleştirerek günümüze uyarlanan eserler üretmektedirler. Ortaya çıkan seçkin eserleri yurt içinde ve yurt dışında tanıtarak, sanatsal üretimi ve eğitimi aynı çatı altında sürdüren kurumlardır [1].

Bu amaçlarla kurulan Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, 2010-2011 Eğitim-Öğretim döneminde El Sanatları Teknolojisi ve Giyim Üretim Teknolojisi alanlarında eğitim ve üretim faaliyetlerine başlamıştır. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, yaşam boyu eğitim ilkesi doğrultusunda, geleneksel Türk giyim ve el sanatlarını araştırma, geliştirme ve günümüz teknolojisi ile birleştirerek bireylere meslekî eğitim verme ve üretim yoluyla topluma hizmet sunma görevini üstlenmiştir. Bu enstitü, geleneksel ve çağdaş tasarımlar geliştirerek marka oluşturma ve meslekî donanımına sahip eleman istihdamı konusunda talep edilen bir kurum olmayı amaçlamaktadır. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü'nde beş alan ve bu alanlara bağlı atölyeler bulunmaktadır. Enstitü, Türk el sanatlarını ve motiflerini günümüze uyarlayarak Türk modasını oluşturmayı ve kültürel mirası geleceğe taşımayı hedeflemektedir Sönmeztürk vd. [19].

4. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Kilikia Temasıyla Üretilen Dokuma ve Giyim Ürünleri

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü, Anadolu tarihini ve kültürünü Türk el sanatları ile harmanlayarak gelecek

nesillere aktarma konusunda araştırma ve inceleme yapmaya değer bir kurumdur. Enstitünün dokuma ve giyim atölyelerinden çıkan ürünler, el işçiliği ürünlerdir. Kilikia temasıyla ürettikleri kıyafetler Kilikia bölgesinde yaşamış Anadolu halkının dokuma ve giyim kültürünün tanıtımı ve aktarımı açısından önemlidir.

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde dokuma ve giyim atölyeleri, birbirini destekleyen atölyelerdir. Dokuma atölyesinden çıkan dokumalar, giyim atölyesinde bir giysiye dönüştürülmekte ya da giysinin aksesuar veya süsleme kısmını oluşturabilmektedir. Aşağıdaki kısımda Mersin Olgunlaşma Enstitüsündeki dokuma ve giyim atölyeleri kısaca tanıtılmış ve ürünler katalog biçimde aktarılmıştır.

4.1. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Kilikia Temasıyla Üretilen Dokuma

Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde dokuma atölyesi, yedi ustanın kumaş, halı ve kilim dokuma üretimleri ile çalışmaktadır. Atölyede 1 adet çulfalkı tezgahı, 2 adet büyük dikey halı- kilim tezgahı, 1 adet orta dikey halı- kilim tezgahı, 2 adet küçük dikey halı- kilim tezgahı bulunmaktadır. Kilim, cicim, zili, bez (düz) dokuma ve çarpna dokuma türünde üretim yapabilen atölye, enstitünün giyim atölyesini de beslemekte; böylelikle dokumadan giyime ürünler el emeğinin gücü ile ortaya çıkmaktadır. Atölyede bulunan doğal iplikler doğal boyama yöntemleri ile boyanmaktadır.

Atölye ustalarından Fatma Sarı doğal boyama işlemini şöyle aktarmıştır: “Boyanacak ipliklere önce mordanlama işlemi uygulanır. Daha sonra iplik hangi renge boyanmak isteniyorsa o rengi veren bitki veya baharat gibi karışımlar belli oranlara göre belli bir süre ve ısıda bekletilir. Daha sonra iplikler kurutulur. Dışardan alınan renkli iplikler ise sentetik boyalı ipliklerdir. İplik üretiminin yapılamadığı atölyede yün, pamuk, sentetik, suni ipek, pamuk- polyester karışımı iplik gibi farklı türden iplikler kullanılmaktadır.

4.1.1. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Kilikia Temasıyla Üretilen Dokuma Katalogu

Dokuma atölyesi, Kilikia temasıyla yapılmış kıyafetlerin aksesuar kısmında çalışmış ve 2 ürün dokumuştur. Ürünlerle ilgili bilgi, atölye ustalarından Tuğçe Dağ ile görüşülerek toplanmıştır.

Şekil 6: Balık çanta
(Taşdemir, 2022)

Şekil 7: Balık çanta
(Arslan, 2023)

Katalog no: 1

Ürünün adı: Balık çanta

Şekil no: 6-7

Kullanım alanı: Çanta

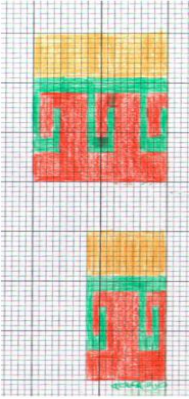
İplik türü: Pamuklu

Teknik özelliği: Bez ayağı

Tezgah özelliği: Çulfalık dokuma tezgahı

Boyar madde özelliği: Sentetik boya- turkuaz

Kompozisyon özelliği: Çulfalık tezgahında bez ayağı tekniği ile dokuma kumaştaki kalıplarla çanta üretilmiştir. Kapak kısmında sanayi nakışı süsleme amaçlı kullanılmıştır.

Şekil 8: Çarpına şerit
(Taşdemir, 2022)

Şekil 9: Çarpına şerit
(Arslan, 2023)

Katalog no: 2

Ürünün adı: Çarpına

Şekil no: 8-9

Kullanım alanı: Elbise kenarı süsleme

İplik türü: Suni ipek

Teknik özelliği: Çarpına dokuma

Tezgah özelliği: Kart dokuma

Boyar madde özelliği: Sentetik boya- sarı, turuncu, turkuaz

Kompozisyon özelliği: Çarpına tekniği ile menderes motifi dokunarak uzun şeritler elde edilmiş ve elbise aksesuarı olarak kullanılmıştır.

4.2. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Kilikia Temasıyla Üretilen Kıyafetler

Mersin Olgunlaşma Enstitüsü giyim atölyesinde yedi usta ve bir öğretmen ile çalışmaktadır. Overlok, düz dikiş ve ilik makinelerinin olduğu atölyede 15 dikiş makinası bulunmaktadır. Sanat ve moda tasarım atölyelerinde tasarımı yapılan giysiler, giyim atölyesinde dikilmektedir. Tasarımların eskiz aşamasından dikim aşamasına geçirdiği süreç atölyelerde gözlemlenmiş ve katalog haline dönüştürülmüştür.

4.2.1. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Giyim Kataloğu

Kilikia temasıyla üretimi yapılan kıyafetlerden 11'i kadın 4'ü erkek olmak üzere toplam 15 kıyafet seçilmiş ve incelenmiştir. Giysilerin üretim süreci ile ilgili bilgiler sanat tasarım, moda tasarım, dokuma ve giyim atölyelerinin ustalarından Esin Taşdemir, Hülya Tunç ve Münevver Akkeçeci ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır.

Şekil 10: Krykeion
(Taşdemir, 2022)

Şekil 11: Krykeion
(Arslan, 2023)

Katalog no: 3

Ürünün adı: Krykeion

Şekil no: 10-11

Beden: 38

Malzemesi: Keten kumaş, astar kumaş, renkli floş nakış iplikler, 3mm MDF ahşap, 4mm cam, cam boya tozu, dikiş iplikleri

Renkleri: Somon rengi, kırmızı ve siyah

Dikim Tekniği: Düz dikiş ve overlok dikiş

Astar Tekniği: Giysinin korunması ve dikişlerin gizlenip temiz görünmesi için elbisede astar çalışması yapılmıştır.

Değerlendirme: Tykhe tapınağından esinlenilerek yapılan tasarım, Antik Roma dönemi kadın giysilerine uygun olarak günümüze uyarlanmıştır. İki parçadan oluşan tasarımda krep kumaş tercih edilmiş olup, motifler sanayi nakış makinesinde sarma nakış tekniği uygulanarak tamamlanmıştır. Tasarımda kullanılan "Meander motifi" ve Attika seramiklerinde yer alan bitkiler stilize edilerek yorumlanmıştır. Etek, çan şeklinde kesilmiş ve yüksek bel olarak tasarlanmıştır. Asimetrik şekilde kesilen pelerin, bluzun omuzlarında fibula (toka, çengelli iğne) ile birleştirilmiştir. Tasarımın modeline uygun olarak meander motifi cam füzyon tekniği ile kolye olarak çalışılmıştır. Sanayi nakış makinesinde hazırlanan

5 cm'lik bordüre cam füzyon tekniği ile hazırlanan meander motifi yerleştirilerek baş aksesuarı oluşturulmuştur. Pelerini tutturmak amacıyla ahşap levhadan hazırlanan fibula ise, triskeles motifi kullanılarak çalışılmıştır (Taşdemir, Sözlü Görüşme, 15.11.2023. ME0; Akkeçeci, Sözlü Görüşme, 20.12.2023).

Şekil 12: Üç Güzeller (Taşdemir, 2022)

Şekil 13: Üç Güzeller (Arslan, 2023)

Katalog no: 4

Ürünün adı: Üç Güzeller (Thalia)

Şekil no: 12-13

Beden: 38

Malzemesi: Krep kumaş, krep kumaş, dikiş ipliği, floş iplik, tela, fermuar, düğme

Renkleri: Sütü kahve ve mint yeşili

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok dikişi ve biye ve aplike teknikleri kullanılmıştır.

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

Değerlendirme: Tasarım Roma döneminin ihtişamlı sanat eserlerinden biri olan "Üç Güzeller Mozaiki ve mozaikte kullanılan yıldız motifinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Krep kumaş tercih edilen tasarımda toprak renkleri kullanılarak oluşturulmuştur. Tasarım bluz, pantolon, kemer, atlet, kolye ve küpe olmak üzere altı parçadan oluşmaktadır. Kayık yaka olarak çalışılan bluz, krep kumaş üzerine, yakada çin iğnesi nakış tekniği kullanılarak, sanayi nakış makinesinde renkli floş iplikler ile yapılmıştır. Krep kumaştan oluşan pantolon klasik, dar paça model olarak tasarlanmıştır. Krep kumaş ile çalışılan kemer, sade çalışılmıştır. Krep kumaştan yapılan atlet, biye tekniği ile temizlenmiştir. Kolye ve küpe ise sanayi dikiş makinesinde yapılan dairesel mozaik parçalar aplike tekniği ile birbirine tutturularak tasarım tamamlanmıştır.

Şekil 14: Üzümtane (Taşdemir, 2022)

Şekil 15: Üzümtane (Arslan, 2023)

Katalog no: 5

Ürünün adı: Üzümtane

Şekil no: 14-15

Beden: 38

Malzeme: Krep kumaş

Renkler: Beyaz, mor, yeşil ve kahverengi.

Modeli ve Kesimi: "v" yaka kolları volanlı, belden oturtmalı uzun elbise

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok ile kenar temizleme, köşe çalışması ile kenar temizliği teknikleri kullanılmıştır.

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

Değerlendirme: Mersin'de "Tarsus beyazı" olarak bilinen ve Antik Çağ'da Kilikia bölgesinde hem yiyecek hem içecek olarak kullanılan beyaz üzüm ve asma yaprakları düşünülerek tasarlanmış olan elbise, kemer ve toka ile bütünleştirilerek üç parçadan oluşturulmuştur. Elbise "v" yakalı, belden oturtmalı, kolları geniş volanlı, uzun elbise olarak tasarlanmıştır. Toka ve kemer ile tasarım tamamlanmıştır. Tasarım üzerindeki desen, krep kumaş üzerine sanayi nakış tekniği kullanılarak oluşturulmuştur. Aksesuar toka tasarımı, üzüm desenleri stilize edilerek iğne oyası tekniği ile çalışılmıştır. Deri kemerde ise deri boyama ve dikiş tekniği kullanılmıştır.

Şekil 16: Sarmal (Taşdemir, 2023)

Şekil 17: Sarmal (Arslan, 2023)

Katalog no: 6

Ürünün adı: Sarmal

Şekil no: 16-17

Beden: 38

Malzeme: Krep kumaş, astar, iplik

Renkleri: Kahverengi, yeşil, siyah, gri

Modeli ve Kesimi: Kısa kollu şal yaka ile birlikte uzanan şal ve yarım daire kloş elbise

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok ile kenar temizleme biye ile kenar temizleme

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

Değerlendirme: Mersin ili Silifke ilçesinde bulunan Uzuncaburç Antik Kenti içerisinde korint sütun başlıklarından yola çıkılarak desen eskizi hazırlanmıştır. Antik Roma ve Bizans döneminde korint sütun ve kenger/akanthus yaprağı kullanılarak günlük hayata uygun olarak tasarlanmıştır. Elbise yakadan başlayarak önden arkaya doğru uzanmış, belden oturtmalı yarım daire kloş kesim şeklinde tasarlanmıştır. O dönemin renkleri ve giysi özelliklerinden yola çıkılarak toprak, taş ve doğa renkleri ile bütünleştirilmiştir. Tasarım, elbise ve aksesuarları olmak üzere üç parçadan oluşmaktadır. Tasarım kısa kollu önden arkaya doğru uzanan şal yaka yarım daire uzun kloş elbise olarak tasarlanmıştır. Tek parçadan oluşan tasarım elbise krep kumaş üzerine sanayi nakış tekniği kullanılarak iğne ardı, çin iğnesi ve sarma teknik kullanılarak çalışılmıştır.

Şekil 18: Lotus
(Taşdemir, 2022)

Şekil 19: Lotus(Arslan, 2023)

Katalog no: 7

Ürünün adı: Lotus

Şekil no: 18-19

Beden: 38

Malzemesi: Şifon kumaş, krep kumaş, iplik.

Renkleri: Açık mavi, fuşya

Modeli ve Kesimi: “v” yaka, ispanyol kol, göğüs altından robalı, uzun çan etek şeklindedir.

Dikim Tekniği: Düz dikiş overlok dikişi ve ingiliz dikiş.

Astar Tekniği: Beyaz astar kullanılmıştır.

Değerlendirme: Mersin ili Silifke ilçesi Uzuncaburç Ören Yeri içerisinde bulunan sütun başlıklarından esinlenerek lotus çiçeği motif olarak çalışılmıştır. Lotus çiçeğinin, zihin duruluğunu ve ruhun saflığını simgelediği bilinmektedir. Tasarım da rengiyle deseniyle duruluğu temsil etmesi niyetiyle stilize edilerek yansıtılmıştır. Gündelik hayata uygun olarak tasarlanan elbise, başlığı

ile birlikte iki parçadan oluşmaktadır. Elbise, şifon kumaştandır, ön ve arka v yaka, göğüs altından robalı, kolları lastikli dirsekten yırtmaçlı geniş ispanyol kol olarak tasarlanmıştır. Elbisenin ön ve arka üst kısmında desen ve boncuk işi kullanılmıştır. Desen, sanayi nakışı ve çin iğnesi tekniği; ön ortası ise boncuk işi ile çalışılmıştır.

Şekil 20: Daphne
(Taşdemir, 2022)

Şekil 21: Daphne
(Arslan, 2023)

Katalog no: 8

Ürünün adı: Daphne (Defne)

Şekil no: 20-21

Beden: 38 boy

Malzemesi: Şifon kumaş, deri kumaş, iplik

Renkleri: Kahverengi, sarı

Modeli ve Kesimi: Fırfırlı yaka omuzdan açık uzun kollu çan elbisedir. Büstiyer, kalın askılı yandan asimetrik.

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok dikiş.

Astar Tekniği: Düz astarlama yapılmıştır.

Değerlendirme: Mersin ili Silifke ilçesi Uzuncaburç Antik Kenti'ndeki sütun başlıklarındaki stilize yaprak motiflerinden uyarlanmış elbise olarak tasarlanmıştır. Büstiyer kalın askılı arkadan britlerle sabitlenmiştir. Büstiyer üzerindeki sütun desenleri, sütun başlığından esinlenerek o dönemin giysi tasarımını yansıtmayı amaçlanmıştır. Deri büstiyer sütun formunda tasarlanıp modernize edilerek tekstile uyarlanmıştır. Büstiyer deri kumaş üzerine deri dövme tekniği ile çalışılmıştır. Elbise ve büstiyer olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Tasarım da fırfır detayı, kol ve yaka uçlarında kullanılmıştır.

Şekil 22: Suyolu
(Taşdemir, 2022)

Şekil 23: Suyolu
(Arslan, 2023)

Katalog no: 9

Ürünün adı: Suyolu

Şekil no: 22-23

Beden: 38

Malzemesi: Krep kumaş, çarpana dokuma, iplik.

Renkleri: Yeşil, koyu yeşil, kahve ve turuncu.

Modeli ve Kesimi: Kayık yaka, sıfır kol, belden daralan uzun elbise.

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok dikiş, biye ile kenar temizleme dikiş, aplike dikiş.

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

Değerlendirme: Tek parça olarak tasarlanmış olan elbise, menderes motifinden esinlenerek hazırlanmıştır. Antik Dönemde çok sık kullanılan menderes motif elbisenin yakasında, kolunda ve etek ucunda kullanılarak tasarım oluşturulmuştur. Motif, çarpana dokuma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Doğanın renklerinden yola çıkılarak günlük hayata uygun olarak çalışılmıştır.

Renkleri: Sütü kahve, krem, altın

Dikim Tekniği: Düz dikiş ve overlok dikiş

Astar Tekniği: Giysinin korunması ve dikişlerin gizlenip temiz görünmesi için pançoda pamuklu kumaştan astar çalışması yapılmıştır.

Değerlendirme: Hermes'in kullandığı asa (Caduceus) tasarımın çıkış noktası olmuştur. Günümüzde kullanıma uygun olarak düşünülmüş tasarım elbise, panço, kemer ve başlık olmak üzere dört parçadan oluşmaktadır. Krinkil krep ve kaşe kumaş kullanılarak oluşturulan tasarım Antik Yunan dönem giysilerinden yola çıkılarak modernize edilmiştir. Panço, kaşe kumaş üzerine sarma nakış tekniği kullanılarak, sanayi nakış makinesinde sim iplik ile yapılmıştır. Tasarımda kullanılan Kerykeion (Asa) figürü stilize edilerek sanayi nakış makinesinde sarma nakış tekniği kullanılarak yapılmış, kemer ve baş aksesuarı ile tamamlanmıştır. Başlık ise pirinç levhaya kıl testere ile şekil verilerek defne dalı formuna getirilmiştir.

Şekil 26: Olba
(Taşdemir, 2022)

Şekil 27: Olba (Arslan,
2023)

Katalog no: 11

Ürünün adı: Olba

Şekil no: 26-27

Beden: 38

Malzemesi: Pamuklu keten kumaş, astarlık kumaş, renkli floş nakış iplikleri, çıt çıt, saç çemberi, ahşap boncuk

Renkleri: Somon rengi, haki yeşil, oksit sarı ve koyu kahverengi

Dikim Tekniği: Düz dikiş ve overlok dikiş

Astar Tekniği: Giysiyi korumak, vücutla temasını engellemek ve iç göstermemesi için astarlama çalışması yapılmıştır.

Değerlendirme: Antik Yunan kadın kıyafetlerinden esinlenilerek oluşturulan tasarım günümüzde kullanıma uygun şekilde tasarlanmıştır. İnce pamuklu keten kumaş kullanılan tasarımda desen; bitkilerin stilize edilmesiyle oluşturulmuştur. Elbise, kemer ve saç aksesuarı olmak üzere üç parçadan oluşan tasarım ince pamuklu keten kumaş üzerine sanayi nakış makinesinde, iğne ardı nakış tekniği ve çin iğnesi nakış tekniği kullanılarak saç aksesuarı ile tamamlanmıştır. Elbisenin kendi kumaşından yapılan kemer, ince metrelilik elyaf ile yorganlama yapılarak dikilmiştir. Aksesuar olarak düşünülen saç çemberi, giysinin kendi kumaşından kaplanarak nakışta kullanılan desenlerin renginde

Şekil 24: Krykeion
(Taşdemir, 2022)

Şekil 25: Krykeion(Arslan,
2023)

Katalog no: 10

Ürünün adı: Krykeion

Şekil no: 24-25

Beden: 38

Malzemesi: Kaşmir kumaş, krinkil krep kumaş, pamuklu astar kumaş, dikiş ipliği, sim iplik, tela, 4mm md (ahşap levha), pirinç, kıl testere

kesilmiş; haki, oksit sarı ve koyu kahverengi kumaş, elyaf yardımı ile silindirik şekilde boyutlandırılarak birbirini sarması ile oluşturulmuştur.

Şekil 28: Selene (Taşdemir, 2022)

Şekil 29: Selene (Arslan, 2023)

Katalog no: 12

Ürünün adı: Selene (Ay)

Şekil no: 28-29

Beden: 38

Malzemesi: Şile bezi kumaş, metrelik elyaf, dikiş ipliği, floş iplik, tela, fermuar, çıtçı.

Renkleri: Krem rengi

Modeli ve Kesimi: Tasarım parça halinde kesilmiştir.

Dikim Tekniği: Düz dikiş ve overlok dikiş

Astar Tekniği: Şile bezi kullanılan etekte vücudu göstermemesi için astarlama işlemi uygulanmıştır.

Değerlendirme: Antik Kilikya sikkelerinden yola çıkılarak oluşturulan tasarım günümüzde kullanılmaya uygun şekilde tasarlanmıştır. Tasarımda kullanılan desen Kilikya bölgesinde kullanılan sikkelerde bulunan ay ve güneş motifi yorumlanarak stilize edilmiş, şile bezi kumaş üzerine iğne ardı ve çin iğnesi nakış tekniği uygulanarak tamamlanmıştır. Tasarım bluz ve etek olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Bluz, şile bezi kumaş ile; yorganlama, çin iğnesi ve iğne ardı nakış tekniği ile çalışılmıştır. Etek ise yine şile bezi kumaştandır, yarım daire kloş kesilerek yapılmıştır.

Şekil 30: Su (Taşdemir, 2022)

Şekil 31: Su (Taşdemir, 2022)

Katalog no: 13

Ürünün adı: Su

Şekil no: 30-31

Beden: 38

Malzemesi: Şile bezi kumaş, pamuklu astar kumaş, dikiş ipliği, floş iplik, sim iplik, pirinç levha, kıl testere

Renkleri: Krem rengi

Dikim Tekniği: Düz dikiş ve overlok dikiş

Astar Tekniği: Giysinin korunması ve dikişlerin gizlenip temiz görünmesi için elbisede pamuklu kumaştandır astar çalışması yapılmıştır.

Değerlendirme: Dağlık Kilikya bölgesinde bulunan Alahan Manastırı'nda yer alan balık figürlerinden yola çıkılarak oluşturulan tasarım, günlük hayatta kullanılabilecek şekilde düşünülmüştür. Üzerinde bulunan balık figürleri stilize edilerek iğne ardı nakış tekniği ile işlenmiş ve saç aksesuarı ile tamamlanmıştır. Tasarım bluz, etek, kemer ve başlık olmak üzere dört parçadan oluşmaktadır. Tek kol olarak çalışılan bluz şile bezi kumaş üzerine iğne ardı nakış tekniği kullanılarak, sanayi nakış makinesinde sim ve floş iplikler ile yapılmıştır. Manşette yorganlama tekniği uygulanmıştır. Yine şile bezi kumaştandır oluşan etek kloş model kesilerek önde yırtmaç yapılmıştır. Kemer, şile bezi kumaş üzerine yorganlama tekniği ile çalışılmıştır. Başlık ise pirinç levhaya kıl testere ile şekil verilerek döneme ve tasarıma uygun bir şekilde çalışılmıştır.

Şekil 32: Danya (Taşdemir, 2022)

Şekil 33: Danya (Arslan, 2023)

Katalog no: 14

Ürünün adı: Danya

Şekil no: 32-33

Beden: 38

Malzemesi: Krem, turkuaz siyah ve metalik

Renkleri: Krem, yanık kahve, saks mavisi, sarı, kırmızı

Modeli ve Kesimi: Ceket ve şalvar pantolon

Dikim Tekniği: Düz dikiş, overlok dikiş ve yaka kenar temizleme

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

Değerlendirme: Mersin Tarsus ilçesinde Danyal peygamber makam camisi içerisinde bulunan kalıntılardan esinlenerek desen stilize edilmiştir. Makam camisinin tavan desenlerinden yola çıkılarak oluşturulan kompozisyon, ceket ve pantolon üzerine nakış teknikleri uygulanarak tasarlanmıştır. Tasarım renkleri o dönemin taş, duvar dokusu renklerinden ilham alınarak

kullanılmıştır. Günlük kullanıma uygun olarak salaş, rahat ve pamuklu kumaş dokusundan dolayı rahat nefes alabilen kumaşlar tercih edilmiştir. Kilikya koleksiyon giysi tasarımı ceket ve şalvar pantolon olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Ceket kruvaze olup tek düğme iç kısımdan çıt çıt ile tutturulmuştur. Desen, ceketin üstünde ve şalvarın paça manşetinde kullanılmıştır. Desen, sanayi nakışı, çin iğnesi ve sarma tekniği kullanılarak çalışılmıştır.

Şekil 34: Menderes
(Taşdemir, 2022)

Şekil 35: Menderes
(Arslan, 2023)

Katalog no: 15

Ürünün adı: Menderes

Şekil no: 34-35

Beden: 38

Malzemesi: Pamuklu kumaş

Renkleri: Gri ve lacivert

Modeli ve Kesimi: Dökümlü kravat yaka detaylı salaş kesim model

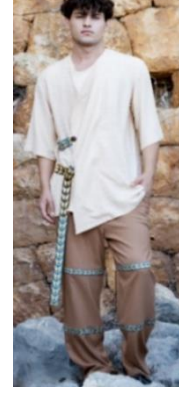
Dikim Tekniği: Makine ile dikiş tekniği

Astar Tekniği: Astarlama yapılmamıştır.

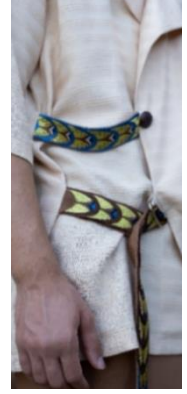
Değerlendirme: Erkek giyimde takım elbise şıklığında aksesuar olarak tercih edilen kravat, gün içinde rahat giyime uyarlanarak tasarlanmıştır. Kravat, alışılmışın dışında, salaş gömlek yakasında, arka bedende kumaşın etkisiyle dökümlü duracak biçimde hazırlanmıştır. Ters kravatla düğüm görevini sağlaması amaçlanarak arka bedeninin ortasında üç adet telalanmış pamuklu kumaş ile yapılan şerit kullanılmıştır. Telalanmış pamuklu kumaş şerit üzerindeki motif, menderes motifi olup sanayi nakışı ile işlenmiştir. Tasarımda tek bir noktanın ön planda olması tercih edildiğinden, gömleğin ön bedeni daha sade çalışılmış; kumaşın verdiği etki ile dökümlü yaka, yakanın iki ucundan ön ortaya doğru uzanan kare başlangıçlı gömlek patı olarak tasarım tamamlanmıştır.

Şekil 36: Pitusu
(Taşdemir, 2022)

Şekil 37: Pitusu
(Arslan, 2023)

Katalog no: 16

Ürünün adı: Pitusu

Şekil no: 36-37

Beden: 38

Malzemesi: Pamuklu kumaş, çıtçı, çarpana, lastik birit-düğme, dilsiz kemer

Renkleri: Krem, yanık kahve, saks mavisi, sarı, kırmızı

Modeli ve Kesimi: Bluzun modeli oversize kalıp kruvaze model olup ön parçası asimetrik kesim olarak tasarlanmıştır.

Dikim Tekniği: Spor dikiş

Astar Tekniği: Astarlama tekniği yapılmamıştır.

Değerlendirme: Sokak stiline uygun, rahatlık ve estetik unsurlar dikkate alınarak tasarlanmıştır. Demire şekil vermek için kullanılan harlanmış ateşin kırmızısını alarak form ve renk kompozisyonu oluşturup bluzun çarpanası oluşturulmuştur. Tasarım ismini ise adanın o dönemki isminden Pityussa (Pitusu)'dan almaktadır. Üst giyim; krem rengi pamuklu kumaş ve oversize kalıp, kruvaze modeldir. Ön parça asimetrik kesim ve yakası hakim kruvaze mendil yakadır. Bluzun yakası klapa ile temizlenip gövdesinde ise yan kısmından ön parçaya tutturulan şerit çarpana, siyah lastik brit ve siyah düğme ile, alt şerit çarpana ise metal renkli dilsiz kemer ile tutturulup sabitlenmiştir. Alt giyim; kahverengi pamuklu kumaştır. Pantolonun bacak kısmında, üç parçalı spor dikiş; belinde ise lastikli büzgü dikiş düşünülmüştür. Pantolon yan cepli, boru paçalı olarak işlevsellik ve rahatlık hedef alınarak tasarlanmıştır.

Şekil 38 : Tirat
(Taşdemir, 2022)

Şekil 39: Tirat(Arslan, 2023)

Katalog no: 17

Ürünün adı: Tirad

Şekil no: 38-39

Beden: 38

Malzemesi: Pamuklu kumaş, penye.

Renkleri: Siyah, sütlü kahve, gri

Dikim Tekniği: Büzgü dikiş ve düz dikiş

Astar Tekniği: Astarlama tekniği yapılmamıştır.

Değerlendirme: Salaş model, keten kumaştan şalvar pantolonun diz altı büzgü dikişli; bel kısmı geniş lastikli ve büzgü dikişli, iki yandan gizli cepli olarak tasarlanmıştır. Üst giyimde kapüşonlu ceketin içinde ise ince penye tişört vardır. Dış giyiminde kapüşonlu ceket olup boyun kısmında çıkarılıp takılan ensede patlı, pamuklu kumaş, uçları saçaklı bir şal atkı bulunmaktadır. Saçakları tel çekme tekniği düşünülerek tasarlanmıştır. Keten kumaştan şalvar pantolon; diz altı büzgü dikişli, bel kısmı geniş lastikli ve iki yandan gizli cepli çalışılmıştır. Kapüşonlu ceketin şapkasının iç astarında ise yorganlama tekniği kullanılmış ve serbest el nakışı tekniğinde doku ve şekil uyumu düşünülerek tasarım tamamlanmıştır. Beyaz spor ayakkabılarla kombinlenerek günlük hayata aktarılması amaçlanmıştır. Helenistik Kule'nin duvar yapısından yola çıkılarak tasarlanan bu çalışmada poligonal yapı dokusu, hem kapüşonlu ceketin şapkasının iç kısmında hem de şalvar pantolonun diz altı kısmında uygulanmış ve günlük hayatta kullanılması amaçlanmıştır. Dış cep nakışı ise Anemurium Antik Kenti'ndeki su kemerinden ve amfi tiyatro sahne giriş-çıkış kapısından, Nekrapol Kilisesi'ndeki yer mozağinden ve renklerinden esinlenilerek tasarlanmıştır.

5. Sonuçlar

Giysi ve dokuma kültürü tarih boyunca değişikliğe uğramış, ait olduğu toplumun kültürel özelliklerine göre değişim göstermiştir. Keçi kılı, yün gibi hayvansal ürünlerden elde edilen malzemelerle üretilen dokuma ve giyim, zamanla bitkinin hammadde olduğu keten, pamuk gibi malzemelerin kullanılmaya başlanmasıyla gelişimine devam etmiştir.

Antik Çağ toplumları tarafından üretilen dokuma ürünlerinde ve tezgâhlarında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bundan dolayı Antik Çağ giyim kuşamında tasvir edilen

heykel, resim, fresko ve mozaiklerde görülen figürlerin kıyafetleri giyim tarihine ışık tutmuştur. Bu kıyafetlerde zengin ve saygın insanların daha nitelikli malzemelerden yapılmış kıyafetler giyinmiş oldukları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda kullanılan malzemelerin bölgeden bölgeye değişiklik göstermesi de dokuma ve giyim kültürünün Anadolu'daki zenginliğini gözler önüne sermektedir. Anadolu coğrafyasında yaşamış olan topluluklarda, özellikle Antik dönem Kilikia Bölgesi dokuma ve giyim çalışmamızın temasını oluşturmıştır.

Bu bağlamda Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde üretilen Kilikia temalı dokuma ve kıyafetler çalışmaya değer görülmüştür. Çalışma kapsamında, Kilikia bölgesindeki giyim ve dokumanın tarihsel süreçleri irdelenmiş, Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde üretilen kadın-erkek kıyafetleri ve aksesuarları ile ilişkisi incelenmiştir. Mersin Olgunlaşma Enstitüsünde konu bağlamında Kilikia temalı kıyafet tasarımları ile dokumaları tanıtılmıştır. Çalışma kapsamında 11 kadın, 4 erkek giysisi ve 2 adet dokuma ile toplamda 17 ürünün katalog çalışması yapılmış, usta yorumları ile aktarılmıştır. Kilikia temalı kıyafetler; ölçüler, malzeme, renk, dilim ile astar tekniği, süsleme özellikleri açısından incelenmiş, tanımlamalar yapılmıştır. Giysilerde kullanılan motif ve süslemelerin birçoğunda Kilikia Bölgesi'nde yer alan tarihi dokuları oluşturan kalınlardan, mitolojik unsurlardan, doğasından ve bitki örtüsünden esinlenildiği belirlenmiştir. Dolayısıyla Kilikia Bölgesi'nin tarihi buluntularının ve kültürünün Mersin'in tarihi ve kültürünün tanıtılmasıyla eş değer olduğu ve bu çalışmanın Mersin'in kent kültürünün yaşatılmasında ve aktarımında önemli olduğu düşünülmüştür.

Sonuç olarak dokuma ve giyim kültürü Anadolu'da ve Anadolu'nun bir parçası olan Kilikia'da yüzyıllar içerisinde değişikliğe uğramış olsa da bölgenin kültürel yapısının bir parçasıdır. Muhakkak ki yeni teknik ve ipliklerle geliştirilmiş olan dokuma ve giyim, toplum yapısı ve dönem modasının etkisiyle kendine yeni yaşamlar bulacaktır. Öte yandan yüzyıllardır bu bölgede yaşayan Anadolu halkının hafızalarında yerini her zaman koruyacaktır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Yazarların Katkısı

Yazarların makaleye olan katkıları eşittir.

Çatışma Beyanı

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akın, M. (2011). Kız teknik eğitim-öğretiminde bir örnek: Ankara Olgunlaşma Enstitüsü (1958-2002). Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Akpınar, H.F. & Çoban Çalışkan, M.G. (2021). Kumaş Dokumacılığının Anadolu'daki Coğrafi Dağılımı. *İdil Dergisi*, sayı:78, ss.285-303.
- Barber, E. J. W. (1991). Prehistoric Textiles: The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean. Princeton University Press.
- Bardakçı, K. (2018). Antikçağ'da Dağlık Kilikia bölgesinin doğal kaynakları ve sosyo ekonomik durumu. *The Journal of Social Science*, 2(3), 12-19. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.423507>
- Blanck, Horst (1999). Eski Yunan ve Roma'da Yaşam, (İ. Tanrikut, Çev.). Arion Yayınevi, İstanbul.
- Crawford, H. (1973). Mesopotamian Origins: The Basic Population of the Near East. Oxford University Press.
- Demirtaş, M. (2010). Rönesans ve Barok döneminde Avrupa modası. *Moda Tarihi Dergisi*, 5(2), 45-62.
- Durukan, M. (2008). Dağlık Kilikia'da Yeni Bir Keşif: Ovabaşı. *Olba*, XVII.
- Durukan, E. (2015). Kilikia'da Keçi Kılı Endüstrisi. *Kilikia Tarihi Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 71-83.
- Durukan, M. (2019). Olba ve Hanedanlık Sonrası. Mersin.
- Erkal, A. (2005). Orta Çağ Avrupa'sında giyim ve sosyal yapı. *Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 150-160.
- Erkan, E. (2011). İlk insanlar ve giyim kültürü. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 121-135.
- Good, I. L. (1995). "On the Question of Silk in Pre-Han Eurasia," *Antiquity*, 69(266), 959-968.
- Gürçayır Teke, S. (2017). Seçkinleştirilen el sanatları ve geleneğin sınırları: Olgunlaşma Enstitüleri örneği. *Milli Folklor Dergisi*, 29/116, 58-72.
- Karaoğlu, H. (2016). MÖ. 2000'de Anadolu'da Kumaş Üretimi (Arkeolojik Buluntular Işığında). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Afro-Avrasya Özel Sayısı). Ss.103-116
- Kaya, Z. (2011). Antik Roma'da giyim ve toplum. *Antik Tarih Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 102-118.
- Luckenbill, D. D. (1989). Ancient Records of Assyria and Babylon. London: Histories and Mysteries of Man.
- Oyman Girginer, Ö. (2006). Orta Ve Geç Tunç Çağlarında Çukurova ve Batı Anadolu'ya Genel Bir Bakış, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 3 (Arkeoloji Özel Sayısı).
- Sönmeztürk, G., İşbilir S., & Göçer, M. (2022). Selçuklu Yıldız Motifinin Mersin Olgunlaşma Enstitüsü'nde Sanatsal Tasarımlara Yansıması. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 6. Sayı:1. <https://doi.org/10.55044/meusbd.1194796>
- Sözen, D. (2016). Antik Roma Sosyal Yaşamında Kadının Giyim Kuşamı. *Tabla İstanbul Üniversitesi Klasik Filoloji Topluluğu Dergisi*, sayı:2 :20-21
- STONE, Shelley, Judith Lynn Sebesta, Laetitia La Folette, Ann M. Stout, Norma Goldman, Julia Heskel, Henry Bender, Douglas R. Edwards, Bernard Goldman, Lucille A. Roussin ve Richard A. Gergel. (2001). The Worl of Roman Costume, The University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Strabon. (1993). Antik Anadolu Coğrafyası (XII-XIII-XIV). (A. Pekman, Çev.), İstanbul.
- Şahin, A. (2013). Antik Mısır'da sosyal sınıflar ve giyim kültürü. *Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 145-160.
- Şahin, H. (2003). Geç Roma İmparatorluk ve Dağlık Kilikia (Kilikia Trakheia) Bölgesi Yazıtlarında Meslekler. doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Turan, A. (2020). Kars Yöresinde Bulunan Madalyonlu Halıların Tespiti. Euro Asia Congress On Scientific Researches And Recent Trends-VII, Baku Euro Asian University, Azerbaijan, Book Of Full Texts, 1, s.329-347
- Usluca Erim, Ö., Demir, H. & Gezicioğlu, F.Y., (2017). Kültürel Mirasın Yaşatılmasına İlişkin Paylaşımlı Bir Çalışma "Mezitli Dokuma Projesi". *İdil*, 6 (38), s.2933-2948. DOI:[10.7816/idil-06-38-20](https://doi.org/10.7816/idil-06-38-20)
- Ünal, A. & Girginer S. (2007). Kilikya-Çukurova İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji. Homer Kitabevi.
- Üstüner Gür, S. (2016). Tarsus'un Kaybolan Değeri "Sekko". 7. Uluslararası Tekstil Konferansı (Bezce Çalıştayı).
- Yetim, F. (2004). Kastamonu el dokumacılığı ve üretilen dokumaların bazı özellikleri ile işleme teknikleri üzerine bir araştırma. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Ü. (2009). Antik Dönemde Kadın ve Süslenme. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Yılmaz, F. (2012). Sanayi devrimi ve giyim sektörü. *Ekonomi ve Moda Dergisi*, 6(4), 150-164.
- Url-1 <https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/arkeoloji/catalhoyuk-dokuma>
- Url-2: Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 15.09.2023).
- Url-4 Wikipedia (2023, Eylül) [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Heinrich_Kiepert_Imperia_Persarum_et_Macedonum_1903_\(DA\).jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Heinrich_Kiepert_Imperia_Persarum_et_Macedonum_1903_(DA).jpg)

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Esin Taşdemir, Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme tarihi: 15.11.2023
KK-2: Fatma Sarı. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme tarihi: 18.11.2023
KK-3: Münevver Akkeçeci. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme tarihi: 20.12.2023
KK-4: Tuğçe Dağ. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme Tarihi: 25.12.2023
KK-5: Hülya Tunç. Mersin. Usta Öğretici. Mersin Olgunlaşma Enstitüsü. Görüşme Tarihi: 15.11.2023

© Author(s) 2025. This work is distributed under <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>